משפט

לאו דווקא הגיוניים

השופט המחוזי יצחק קיסטר קרא את החלטתו בקול נרגז. ניתן היה להבחין כי בקשת עורך־הדין — להעביר את המשפט מסמכותו לשופט אחר — פגעה בו אישית.

„ברור שלכל שופט השקפת־עולם משלו לגבי דת ומישטר," קבע השופט האהוד, בן ה־57 „ובעולם הדמוקרטיה המערבית בוודאי רגיל הדבר ששופט משתייך לאיזו עדה דתית ויכול להיות אדוק מאד בדתו. בכל זאת, לא שמענו שבגלל השקפתו של שופט, וביחוד בגלל השקפתו הדתית, יבקש מישהו לפסלו מלדון במשפט מסויים.

„... עלי להוסיף הערה אישית, מאחר שהבקשה הוגשה בגלל אישיותי. מכהן אני כשופט בתל־אביב קרוב לתשע־עשרה שנה, ואין לי צורך להציג את עצמי בפני עורך־דין בן־מגשה או הציבור. מודה אני כי יהודי אני, ומשתדל אני לשמור על מצות־התורה וללמוד תורה. ברצוני גם לומר, כי במידה והצלחתי להקנות לי איזו מידה טובה — אזי קיבלתי זאת על־פי לימוד מדרכי בני־תורה ומספרות תורנית."

כך החל, בשבוע האחרון, הסיבוב השני במשפטו של ראובן שמואל, לאחר הפסקה של חצי שנה.

נסיגה טאקטית. ראובן שמואל, ה־חקלאי ממושב בית־נחמיה, הובא לדין על־ידי משרד־הסעד על עניין שאינו קורה בכל יום. המשרד הממשלתי ביקש מבית־המשפט לצוות על הוריהם של אסתר, חנה וישראל שמואל, להוציא את בניהם מבית־הספר ה־פיני בירושלים „כדי שיקבלו חינוך יהודי ולא זה, ושלא יהיו זרים בחברת הילדים הישראליים" (העולם הזה 1328).

מהרגע הראשון היה ברור שמשרד־הסעד רוצה לנצל את מקרהו של שמואל כתקדים משפטי לפעולות נגד בתי־הספר הנוצריים בישראל. לכן כוונו מליצות משרד־הכעד, ב־כל טיעוניו השונים, לכיוון מציאת דרך לשימוש בחוקי הארץ לקידום מטרתם.

היה נדמה כי תביעתו של משרד־הסעד תיפול מיד עם תחילת הדיונים המשפטיים. כי כיצד אפשר לצוות על הורים לחנך את ילדיהם בבית־ספר מסויים, ולא במשנהו? באיזו זכות יכול בית־המשפט להתערב בשטח כה אינטימי כחיי־משפחה סגורים?

כבר הישיבות הראשונות של המשפט, לפני כשנה, נשאו מתח בלתי־צפוי. ראובן שמואל, יליד כורדיסתאן בעל אופי מלחמתי, נחל כשלון אחד אחרי השני.

הכשלון הראשון היה טמון בתעודת ה־רופא מתחנת הטיפול הפסיכיאטרי בירו־שלים, שהונחה על־שולחן השופט. הפרט המוזר ביותר במיסמך זה היה כי הרופא כמעט ולא ניתח את נפשו של ישראל שמואל בן ה־11, התרכז בעיקר בתיאור ההשפעה האפשרית של המסיון על הנפש הילדותית.

הכשלון השני היה כשלונו של השופט עצמו. בהחלטת־ביניים, בקשר לסמכותו של בית־המשפט להתערב בעניין, רשם השופט קיסטר מעין פסק־דין סופי, תקף באופן חד־משמעי את בתי־הספר הנוצריים בארץ.

עורך־דינו הראשון של שמואל, שלמה כהן־צידון, חשב רגע זה כמומנט הנוח ב־יותר לנסיגה. לדעתו הפסיד ראובן את ה־משפט כבר אז. לפי המלצתו כתב אז ראובן מכתב, בו קבע: „הנני רואה את עצמי נאלץ להוציא את ילדי מהמוסד הפיני ה־ירושלמי."

עורך־הדין כהן־צידון קיוה להשמיט ב־עזרת מכתב זה את בסיס התביעה, למנוע יצירת תקדים משפטי נגד בתי־הספר של המסיון. בית־הספר הפיני תמך בראובן, נתן גיבוי להגנתו.

למי יש „נטיה"? אלא שלראובן שמואל לא היה איכפת מה יגרום התקדים לכלל הבעייה. נוסף על כך היתה התנגדות הנהלת בית־הספר הפיני לנסיגה הטכטיסית. לכן חזר בו ראובן במהרה מן הנסיגה, השאיר את ילדיו במוסד הפיני.

השבוע חזר הדיון לאולם בית־המשפט. הפעם עמדו זה מול זה שני היריבים ה־קיצוניים ביותר: את משרד־הסעד הדתי ייצג יועצו המשפטי המגולח עמרם בלום, חסר הכיפה, שהוא המשפטן מספר אחד של ה־ציבור הדתי. כפרקליט ההורים התייצב עתה יושב־ראש הליגה למניעת כפייה דתית בתל־אביב, עורך־הדין המזוקן יוסף בן־מנשה. בן־מנשה פתח את הגנתו בהתקפה חרי־

(המשך בעמוד 14)

• למחרת היום מלאו לקיסטר 58 שנה.

על המאבק הסמוי מאחורי הנאומים בועידה

כך נדפקו

דויד בן־גוריון מאיים להחרים את הועידה. הגיעו אליו רמזים, נאמר, כי עומדים להעלות מחדש את פר־

בת־הפתיחה, התיישב בשורה השניה, בין החברים הפשוטים. פה ושם נשמעו מחיאות־כפיים. בהיסוס, בחוסר־בטחון.

ר שם היה ארוך ומלא־חשיבות: ה־מושב השלישי של הועידה התשיעית של מפלגת פועלי ארץ־ישראל. המעמד היה חשוב עוד יותר. כי במשך יומיים־וחצי, ב־שבוע שעבר, התרכז בהיכל התרבות המיהו־מי של השלטון. כל הבוסים של מדינת ישראל היו שם: החל בבעלי השררה ה־מפורסמים, אלה האוחזים במושכות ה־בטחון, המשטרה, העליה, החקלאות, הכס־פים, החינוך והערים הגדולות, וכלה במז־כירים ובמנהלים למיניהם, השולטים בתנו־בה, במשביר המרכזי, בנמל חיפה, באיגודים המקצועיים ובעיירות־הפיתוח.

כל בוס ושאיפותיו, כל גוש ותביעותיו. סך־הכל: הריכוז הגדול ביותר של עמדות־כוח, בעיות וסיכסוכים, שנוזמן יחד מזה שנים רבות.

שת לבון, במטרה לבטל את הדחתו ולהח־זירו לפעילות במפלגה.

ערב הועידה ממש, טסו מזכיר המפלגה, ראובן ברקת, וראש הגוש שרגא נצר, ל־שדה־בוקר. השגרירים המעופפים הצליחו ל־שכנע את הזקן הזועם, והוא הסכים להו־פיע בישיבת הפתיחה, כדי להפגין שאינו ברוגז. אבל את נאום־הפתיחה סירב לשאת.

★ ★ ★

„הימנע מאש!"

פ קודת־היום במסדרונות היכל התרבות היתה: להבטיח הצגה תרבותית. כלומר: לא לעורר מתיחות, לא לגרום חיכוכים. פשוט מאוד: לא לדבר על הנושאים ש־שיסעו את מפא"י בשלוש השנים האחרונות. השאלה היתה: מי יתחשב בפקודת־היום?

אך הנאומים היו חסרי־עניין: פראזות על דמות החברה והמשק. הנושאים הבוערים הונחו על שולחן הועדה המתמדת, שהתכנ־סה באחד מחדרי המינהלה של היכל התר־בות, שם אפשר לכבות שריפות בשקט. על כן הסתובבו באכסדרה ולידי המיזנונים יותר צירים מאלה שישבו באולם. גם פינחס לבון יצא למיזנון. „תדבר?" שאלו אותו.

הוא עוד לא ידע. מקורביו היו עדיין עסו־קים בניהול משא־ומתן עם מארגני התעי־דה, שיקצו ללבון יותר מעשר הדקות ה־שיגרתיות שניתנו לכל נואם פשוט.

הרמקול העביר את הודעת היו"ר: „רשות הדיבור למשה דיין." עשרות צירים החלו נהדרים חזרה לאולם. גם לבון התיישב לש־מוע את דברי היריב שחתר תחתיו כאשר היה שר־הבטחון.

המנוצחים

משה דיין ושמעון פרס, שעשו נסיון מרוכז לפגוע בשלטון היציב של וותיקי המפלגה. הם הציעו שינוי שיטת הבחירות, כאילו שינוי זה היה עלול להעניק להם מייד תוספת־כוח בתוך המפלגה. שניהם נתקבלו אומנם בתשואות, אולם כאשר הגיעה השעה להצביע — הסתבר כי שני שלישים של הצירים, שנכחו בועידת המפלגה, היו נגדם.

ראשי המפלגה, שקראו לכנס זה, ידעו בדיוק מה כמות חומר־הנפץ שהם מרכ־זים. אולם מנוי וגמור היה איתם לעשות כל מאמץ, שחומר זה לא יתפוצץ. על כן חשוב היה למנוע מראש כל סכנת התלק־חות, לכבות בעוד מועד כל להבה שתוצת.

את פעולת־הכיבוי הראשונה נאלצו לבצע עוד לפני שהתכנסו 1910 הצירים ב„היכל התרבות". החצי־צעירים דרשו בקולי־קולות, כי לא יהיה מושב שלישי לוועידה התשיעית. „הועידה הזאת סיימה את חייה לפני שלוש שנים," הטי־חו, „הגיע כבר הזמן לבחור זעי־רה עשירית."

היה זה התכסיס המרכזי של דיין, פרס וחבריהם: לרכוב על הדרישה לבחירות חד־שות — ואף בחירות בשיטות חדשות — למפלגה. בחירות כאלה, הצהירו, יקעקעו את חומות השלטון של הוותיקים. אך מכיוון שותיקי הגוש הם השולטים עדיין במפא"י, נדחתה דרישת החצי־צעירים, וכונס המושב השלישי של הועידה.

אך לא לפני שפרצה דליקה חדשה. ל־ראשי המפלגה בתל־אביב הגיעה ידיעה, ש־

ערב הפתיחה עבר בלי בעיות. כי כל דקה מדקותיו תוכננה מראש, וכמעט כל מלה בו היתה יזועה כבר קודם לכן. את ה־נימה הכללית קבע לוי אשכול, שדיבר על חזון השנים הבאות: קליטת המיליון השלי־שי והרביעי, התרחבות המשק, גידול ה־תעשייה, התפלת מים. בקיצור: הרבה מים.

המודד להצלחה היו מחיאות־הכפיים. בן־גוריון זכה למחיאות־כפיים סוערות. למשה שרה — סוערות לא פחות. לנשיא: מחיאות־כפיים נלהבות. ללוי אשכול, אחרי הנאום: מחיאות־כפיים מנומסות.

הוא היה דווקא מרוצה מכך. ש־כן מחיאות־כפיים סוערות חיו נש־מעות רק אחרי נאום חוצב־להי־בות. ונאום חוצב־להבות, על נוש־אים מסעירים, היה מכטיח תשו־בות לוהטות עוד יותר.

ואילו נגד עיני אשכול ניצב השלט „הימ־נע מאש!" שהוא עצמו עזר לנסחו עבור ועידה זו. על כן היה מתון, אפרורי ומאופק.

★ ★ ★

רוח־הרפאים השותקת

ל מחרת בבוקר הופיעה רוח־הרפאים של מפא"י. פינחס לבון, שנעדר מישי־

למשה דיין היה תמיד קסם אישי רב. ה־צירים היו מוכנים למחוא לו כפיים עוד לפני ששמעו מה בפיו. במיקרה זה, לא היה לו הרבה לומר. אפשר היה לסכם את דב־ריו בקיצור: לוי אשכול אינו מתחשב ב־מציאות של ישראל. הצעתו להעביר מיפע־לים לידי קואופרטיבים של עובדים אינה מעשית. הטכנולוגיה שינתה את קצב־החיים, וקצב־המחשבה חייב להתאים את עצמו ל־תנאים החדשים.

אחרי נאומו של דיין יצא לבון שוב ל־אכסדרה, הוקף מיד סקרנים ואוהדים.

„מדוע לא תעלה לדבר?" שאל אחד.

לבון חייך: „מה שיש לי לומר למפא"י, אני צריך לומר בשעה, לא בעשר דקות.

אותה שעה כבר ידע מה תשובת מארגני הועידה: הוא יכול לדבר עשר דקות, לא יותר. על כן לא חזר למושבו באולם. הוא הלך הביתה, ולא שב להיכל התרבות עד תום הועידה.

שמו הוזכר בפירוש רק על־ידי חסידו העיקבי, יונה כפה, שדרש ממפא"י לבטל את הדחת לבון. הקהל הריע לו ממושכות — תרר עה של כמיחה לשלום־בית, לא